

بررسی تطبیقی سبک زندگی ساکنان بافت قدیم و جدید در شهر کاشان

محسن نیازی^۱، مریم روحی^۲

چکیده:

یکی از جلوه‌های عینی و ملموس هویت تاریخی هر شهری در بافت‌های سنتی و کهن آن نمود می‌یابد. بالطبع در اثر گذشت زمان، چنین بافت‌هایی که حکم شناسنامه‌ی شهر را دارند، دچار فرسایش فیزیکی می‌شوند. این در حالی است که با رشد شهرنشینی، بافت‌های جدید شهر با شاخص‌های مدرن شکل یافته و روز به روز به حجم و اهمیت آن افزوده می‌شود. بخصوص امروزه با تغییر شیوه‌ی زیستن افراد، حضور عناصر زندگی مدرن و سبک زندگی شهرنشینی، این مسأله اهمیت خود را بیشتر نشان می‌دهد. سبک زندگی مفهومی اساسی در زندگی افراد است که بیانگر عقاید، گرایش‌ها و شیوه‌های تفکر آنان است و در واقعیت نمود پیدا می‌کند. اهمیت یافتن انتخاب در جامعه‌ی ایران بیش از هر چیز در عرصه‌ی کالاهای مادی و مصرفی در حال وقوع است و تغییر چهره‌ی شهرهای بزرگ ایران و روند فزاینده‌ی توجه به سطحی‌ترین بخش مصرف این مسأله را به خوبی بیان می‌دارد. بنابراین این مقاله به بررسی سبک زندگی در دو بافت قدیم و جدید در شهر کاشان با جامعه‌ی آماری مورد مطالعه، می‌پردازد. روش تحقیق پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسشنامه بوده است. حجم نمونه ۵۰۰ نفر تعیین و پرسشنامه به طور مساوی از بین دو بافت قدیم و جدید شهر کاشان تکمیل شده است. همچنین از آمارهای استنباطی (تی و من ویتنی) استفاده گردید. نتایج بررسی نشان می‌دهد که بین سبک زندگی، پایگاه اقتصادی^۳ اجتماعی، پایبندی دینی، مصرف‌گرایی و سنت‌گرایی با بافت قدیم و جدید

1-استاد جامعه‌شناسی دانشگاه کاشان
niazim@kashanu.ac.ir

2-کارشناس ارشد مطالعات فرهنگی دانشگاه کاشان
maryamroohi70@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۹۵/۴/۲۲

3-تاریخ وصول: ۹۵/۱/۲۵

تاریخ وصول: ۹۵/۱/۲۵

شهری رابطه وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: بافت قدیم، بافت جدید، سبک زندگی، مصرف گرایی، پابندی دینی.

مقدمه و طرح مسأله:

بافت‌های فرسوده شهری مفهومی است که در سال‌های اخیر و به ویژه در نیمه‌ی اول دهه‌ی هشتاد پس از زلزله بم تمرکز توجه مسئولان شهری را به خود اختصاص داده است. تاکنون آمارهای متفاوتی درباره‌ی میزان بافت فرسوده‌ی موجود در کشور ارائه شده است. کارشناس سیاستگذاری مسکن مرکز مطالعات تکنولوژی دانشگاه علم و صنعت از وجود ۳۶ هزار هکتار بافت فرسوده در سراسر ایران خبر می‌دهد. به هر روی آنچه دارای اهمیت است بالا بودن میزان این بافت در کشور است. علاوه بر این، با گذشت زمان، هر روز بر آمار بافت‌های فرسوده افزوده و محله‌های جدیدتری به بافت فرسوده تبدیل می‌شوند. در حال حاضر سازمان‌های اجرایی مختلفی درگیر حل معضل بافت‌های فرسوده هستند. این سازمان‌ها هر یک برنامه‌ریزی‌های جداگانه، مفاهیم مختلف و روش‌های اجرایی متعددی را در این زمینه برگزیده‌اند.

همچنین تغییرات و تفاوت‌هایی در بافت قدیم و جدید شهر دیده می‌شود؛ به این معنا، هر شهر متشکل از مجموعه‌ای از محله‌هاست که به لحاظ ساختاری، تاریخی، طبقاتی، فرهنگی - اجتماعی، اقتصادی و نوع کاربری دارای تفاوت‌ها و شباهت‌هایی هستند. محله‌های شهری در ایران در طول تاریخ تحولات بسیاری را تجربه کرده‌اند به طوری که امروزه شکل و کارکرد محله‌های شهری قدیم کاملاً متحول شده و محله‌هایی با ساختار و کارکرد کاملاً متفاوت، ظهور کرده‌اند. محله‌ها معمولاً دارای کاربری‌های ویژه‌ای برای ساکنان و غیر ساکنان هستند به طوری که محله‌های قدیمی همچنین به دلیل شکل ساخت و سیمای خاص خود حس تعلق بیشتری نسبت به مکان برای ساکنان ایجاد می‌کردند و این در محله‌های جدید کمتر دیده می‌شود. در گذشته محله‌های شهری قدرت قابل توجهی داشتند و بین محله‌های مختلف در یک شهر همواره رقابت و حتی جنگ و جدال‌هایی بر سر ایجاد قدرت بیشتر، وجود داشت. این قدرت محله‌ها تابع

درجه‌ی تمرکز فضاها و مکان‌هایی است که مردم در آن روابط متقابل و رودرروی بیشتری را دارا بودند. بر این اساس در محله‌هایی که از فضای جمعی و عمومی بیشتر و متمرکزتری برخوردار بودند، قدرت محله‌ها برای رقابت و رویارویی با سایر محله‌ها نیز افزایش می‌یافت (خاکساری، ۱۳۸۸). در حال حاضر آن روابط چهره به چهره و پیوستگی میان افراد یک محله‌ی واحد به ویژه در محله‌هایی که در روند توسعه قرار گرفته‌اند وجود ندارد.

سبک زندگی از جمله مفاهیمی است که در دهه‌های اخیر مورد توجه روزافزون نظریه‌پردازان در حوزه‌های مختلف قرار گرفته است. از جمله در زمینه‌های مختلف، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، هنر و... است که نشانگر اهمیت این مفهوم در دنیای امروز است. گاه گستره‌ی وسیعی که برای این اصلاح و مؤلفه‌های تعیین‌کننده‌اش وجود دارد، مخاطب را با ابهام مواجه می‌سازد. از سوی دیگر، پیوند این مفهوم با مفاهیم دیگری نظیر فرهنگ، جامعه، هویت، طبقه‌ی اجتماعی، سلیقه و نیاز و... تعریف ارتباط میان سبک زندگی و مفاهیم مرتبط را ضروری می‌سازد. طبق تعریف سبک زندگی که روشی است که فرد در طول زندگی انتخاب کرده و زیربنای آن در خانواده پی‌ریزی می‌شود و متأثر از فرهنگ، نژاد، مذهب، وضعیت اقتصادی و اجتماعی، اعتقادات و باورهاست. سازمان بهداشت جهانی تعریف وسیع‌تری از شیوه‌ی زندگی دارد. اصطلاح شیوه‌ی زندگی به روش زندگی مردم و بازتابی کامل از ارزش‌های اجتماعی، طرز برخورد و فعالیت‌هاست. همچنین ترکیبی از الگوهای رفتاری و عادات فردی در سراسر زندگی است که در پی فرآیند اجتماعی شدن به وجود آمده است (استاجی و همکاران، ۱۳۸۵: ۱۳۴). و نیز تعریف مک کی از سبک زندگی که آن را الگویی برآمده از ارزش‌ها و باورهای مشترک یک گروه یا جامعه می‌داند که به صورت رفتارهای مشترک ظاهر می‌شود (مک کی، ۱۹۶۹: ۸۱) می‌توان اشاره نمود. با در نظر داشتن موضوع بررسی مورد نظر که درباره‌ی شهر کاشان است و همچنین دانستن این نکته که شهر کاشان دارای ساختار و بافتاری کهن است، می‌توان گفت که سبک زندگی مدرن و سنتی در این شهر، تحت تأثیر ساختار

سنتی موجود در آن است بنابراین، ساختار سنتی کاشان، همان دلیل انطباق و بررسی تشابهات و تفاوت‌های این دو سبک زندگی - مدرن و کهن - است که در آخر می‌توان سبک زندگی رادر دو بافت قدیم و جدید مورد بررسی قرار داد. با توجه به موارد بالا، هدف اصلی این تحقیق بررسی سبک زندگی ساکنان بافت قدیم و جدید شهر کاشان است.

مباحث نظری:

در این بخش، ابتدا بافت سنتی و جدید در معماری شهری مورد بحث قرار گرفته و پس از آن، مفهوم سبک زندگی به عنوان اساس تحقیق ارائه گردیده است.

الف) بافت شهری

بافت هر شهر، کمیتی پویا و در حال تغییر است که وضع کالبدی شهر و چگونگی شکل‌گیری آن را در طول زمان نمایان می‌سازد. بافت هر شهر، دانه‌بندی فضای کالبدی شهر یعنی فضاهای پر و خالی، مقدار آنها را نسبت به یکدیگر و چگونگی رابطه و حد نزدیکی بین آنها را مشخص می‌کند. همچنین شبکه‌ی ارتباطات، نحوه‌ی دسترسی‌ها و خصوصیات کلی راه‌ها و کوچه‌ها را مشخص می‌کند و انعکاس دهنده و گویای چگونگی نحوه‌ی توزیع فضای فعالیت‌ها و نحوه‌ی شکل‌گیری، مراحل رشد و توسعه‌ی شهر در طی تاریخ است (سلطان زاده، ۱۳۶۵: ۲۹۹). به بیان دیگر، بافت شهر، عبارت است از درهم تنیدگی فضاها و عناصر شهری که به تبع شرایط طبیعی بویژه توپوگرافی و اقلیم به طور فشرده یا گسسته و با نظم خاص در محدوده‌ی شهر یعنی بلوک و محلات شهری، جایگزین شده‌اند (فرید، ۱۳۷۳: ۹۶).

بافت قدیمی

اینگونه بافت در اطراف هسته‌ی اولیه‌ی شهرها یعنی بافت تاریخی و پیوسته به آن شروع به شکل‌گیری کرد. این بخش از شهر که در حدفاصل گذار از شهرنشینی آرام به شهرنشینی سریع، شکل گرفت، نه چندان تاریخی و نه چندان جدید است. حتی سازمان‌یابی فضایی آن؛ چیزی در حد فاصل فضای بافت تاریخی و جدید است (فلامکی،

۱۳۸۹: ۱۰۸: بهتاش و اسدی، ۱۳۸۵: ۲۷۱). می‌توان تصور کرد که کالبد شهرهای ایران در سه دهه‌ی اول قرن ۱۴ شمسی، از یک بافت تاریخی و قدیمی تشکیل شده بود (شاطریان، ۱۳۹۱: ۱۴۴).

محدوده‌ای از شهر شامل: ابنیه، اماکن عمومی و خصوصی، فضای باز، گذرها و کوچه‌ها، به واسطه‌ی گذر زمان و فرسودگی، چهره‌ای سالخورده دارد. این محدوده اساساً هسته‌ی اولیه‌ی شکل‌گیری شهر نیز به شمار می‌آید (اسعدی، ۱۳۷۶: ۱۷)؛ به عبارت دیگر بافت قدیمی، بافتی است که گرداگرد هسته‌ی اولیه‌ی شهرها یا بافت تاریخی، تنیده شده است. انتهای مرحله‌ی زمانی شکل‌گیری این بافت، به اواخر دوره‌ی قاجار می‌رسد؛ یعنی قبل از تغییرات و دگرگونی‌های جدیدی که از اوایل حکومت پهلوی آغاز شد (مشهدی زاده دهاقانی، ۱۳۸۳: ۴۲۵). از نظر سبک معماری، تا این دوره، ویژگی‌های معماری اصیل ایرانی حاکم بوده است. بافت قدیمی در طی زمان طولانی و براساس تجارب گذشتگان، روند تکاملی خود را طی کرده است (شاطریان، ۱۳۹۱: ۱۴۵).

بافت جدید شهری

این بخش از شهرها عمدتاً محصول فعالیت‌های شهرسازی چهار دهه‌ی اخیر در شهرهای ایران است. این بافت‌ها، عمدتاً فاقد ارزش‌های فضایی بخش‌های قدیم و میانی هستند. این قسمت در اغلب شهرهای ایران شکلی مشابه و یکنواخت دارد و شبکه‌ی شطرنجی خیابان‌ها، استخوان‌بندی اصلی بافت را تشکیل می‌دهد. پیروی از معماری جدید و به کارگیری سبک‌ها و روش‌های جدید در ساخت و ساز، منجر به شکل‌گیری معماری شتاب‌زده و بی‌هویت این قسمت شهر شده است. این بخش‌های شهر، عمدتاً از نظر شبکه‌ی معابر مشکلی ندارند اما از نظر کیفیت نازل فضاهای شهری و عرصه‌های عمومی، مسائل اجتماعی و فقدان حس تعلق به بافت، دچار معضل هستند و این عوامل روزه روز فرایند بی‌هویتی را در شهروندان تسریع می‌کند (همان، ۱۴۵).

ب) سبک زندگی

بحث در مورد سبک زندگی بخشی از ادبیات علوم اجتماعی معاصر که بعضاً ادبیات

پست مدرن و بعضاً در حوزه‌ی مطالعات فرهنگی مطرح می‌شود، معاصر است. اساس این بحث در غرب معطوف به شرایط بسیار ویژه است که ریشه در یک جامعه با ثبات دارد و یک جامعه با ثبات به معنای سازگارهای طبقاتی است.

مفهوم سبک زندگی اولین بار در سال ۱۹۲۹ توسط آلفرد آدلر^۱، روان‌شناس اجتماعی، مطرح شد و پس از یک دوره‌ی افول، مجدداً از سال ۱۹۶۱ مورد اقبال اندیشمندان بخصوص جامعه‌شناسان قرار گرفت. در ادبیات جامعه‌شناسی از مفهوم سبک زندگی دو برداشت و مفهوم‌سازی وجود دارد، یکی مربوط به دهه‌ی ۱۹۲۰، که سبک زندگی معرف ثروت و موقعیت اجتماعی افراد و غالباً به عنوان شاخص تعیین طبقه اجتماعی به کار رفته است و دوم به عنوان شکل اجتماعی نوینی که تنها در متن تغییرات مدرنیته و رشد فرهنگ مصرف‌گرایی معنا می‌یابد (گیلدنز ۱۹۹۱؛ بوردیو ۱۹۸۴؛ فدرستون^۲ ۱۹۸۷ و ۱۹۹۱؛ لاش و یوری^۳ ۱۹۸۷). در این معنا سبک زندگی راهی است برای تعریف ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای افراد که اهمیت آن برای تحلیل‌های اجتماعی روزبه روز افزایش می‌یابد (اباذری و چاوشیان، ۱۳۸۱: ۶). جنسن^۴ (۲۰۰۷) معتقد است که بیشتر اوقات این مفهوم بدون آنکه به طور دقیق معنای روش زندگی را بدهد، مورد استفاده قرار می‌گیرد (مجدی و دیگران، ۱۳۸۹: ۱۳۲). همچنین می‌توان نتیجه گرفت که مفهوم سبک زندگی بدیل یا جایگزینی برای مفهوم طبقه شده است (اباذری و چاوشیان، ۱۳۸۱: ۷). از نظر زیمل، سبک زندگی، کل به هم پیوسته‌ی صورت‌هایی است که افراد یک جامعه، مطابق انگیزه‌های درونی و سلايق خودشان و به واسطه‌ی تلاشی که برای ایجاد توازنی میان شخصیت ذهنی و زیست محیط عینی و انسانی‌شان به انجام می‌رسانند، برای زندگی خود بر می‌گزینند (مهدوی کنی، ۱۳۸۶: ۲۰۵). از دیدگاه زیمل می‌توان در مورد سبک زندگی دو گونه قضاوت مطرح کرد: اولاً از آنجایی که زندگی شهری جایگاه عقلانیت است و به قول او کلان‌شهر جایگاه عقل است و احساس و روابط عاطفی جایگاهی در

1- Addler

4- Feathrston

5- Lash & Urry

6- Jensen

آن ندارد، بنابراین رفتار معقولانه و حسابگرانه می‌تواند به سبک زندگی فرد بها داده و از این منظر، فرد کیفیت زندگی بالاتری را تجربه می‌کند. ثانیاً از رویکرد دیگر و از آنجایی که یکی از ابعاد مهم سبک زندگی توجه به احساسات افراد در جامعه است بنابراین این ویژگی در کلان‌شهرها طبق نظر زیمل گم شده است (مختاری و نظری، ۱۳۸۹:۱۱۷). به باور بوردیو همه‌ی آنچه سلیقه‌ی فرهنگی، انتخاب هنری، و ... نامیده می‌شود که کاملاً طبیعی و ناشی از قریحه‌های ذاتی افراد شمرده می‌شود، رابطه‌ی مستقیم و قابل اثباتی با وضعیت و موقعیت اجتماعی افراد دارد (رستمی و اردشیرزاده، ۱۳۹۲:۱۹). بدین سان از دیدگاه بوردیو، ذائقه‌ها و ترجیحات زیباشناختی متفاوت، سبک‌های زندگی متفاوتی را ایجاد می‌کنند؛ سبک زندگی محصول نظام‌مند منش‌هایی است که از خلال رابطه‌ی دوجانبه با رویه‌های منش درک می‌شود و به نظام نشانه‌هایی تبدیل می‌گردد که به گونه‌ای جامع مورد ارزیابی قرار گیرد بنابراین از نظر بوردیو، تمایزاتی که سبک زندگی فراهم می‌کند در ذوق و سلیقه‌ی افراد نهفته است. ذوق و سلیقه در وهله‌ی اول و قبل از هر چیز، بی‌میلی و اکراه نسبت به سلاقی و علایق دیگران است. دلیل این امر آن است که اعمال و رویه‌های فرهنگی مثل پوشیدن لباس جین یا بازی گلف یا فوتبال، بازدید از موزه یا نمایشگاه اتومبیل، گوش دادن به موسیقی جاز یا تماشای سریال‌های کمدی و کارهایی نظیر آن معنی اجتماعی خود و قابلیت مشخص ساختن تفاوت و فاصله‌ی اجتماعی را از برخی ویژگی‌های ذاتی خود نمی‌گیرند، بلکه آن را کسب می‌کنند (اباذری و چاوشیان، ۱۳۸۱: ۱۸). از نظر بوردیو وجود تفاوت‌ها و البته سیاست‌ها ناشی از مبنایی است که سلیقه را تشکیل می‌دهد. او این مبنا را فضا‌های اجتماعی و موقعیت افراد در آنها می‌داند که سلیقه را به امری کاملاً اکتسابی بدل می‌کند بنابراین از نظر وی، سلیقه بر مبنای نظام قشربندی اجتماعی پدید می‌آید و در ظاهر انتخاب‌هایی را در قالب سبک زندگی ارائه می‌کند (مهدوی کنی، ۱۳۸۷، ۷۱). بوردیو با مفهوم «فضای اجتماعی» سبک‌های زندگی مختلف را نشان می‌دهد. فضای اجتماعی به این ترتیب ساخته می‌شود که عاملان و گروه‌های اجتماعی براساس حجم و میزان سرمایه‌ی اقتصادی و سرمایه‌ی

فرهنگی با برخی افراد اشتراکاتی می‌یابند و با برخی دیگر فاصله پیدا می‌کنند (بورديو، ۱۳۸۰: ۳۳). بورديو استدلال می‌کند مردمی که به طور نزدیک در یک فضای اجتماعی قرار دارند، دارای مشابهت‌هایی بسیار هستند؛ حتی اگر هرگز یکدیگر را ندیده باشند. به عبارت دیگر، مردمی که در فضای اجتماعی مشابهی قرار دارند، ذائقه‌های مشابه و سبک‌های زندگی مشابه دارند. در واقع به ازای هر سطحی از موقعیت‌ها، سطحی از سبک زندگی‌ها و ذائقه‌ها وجود دارد که بر اثر شرایط اجتماعی مناسب با آن به وجود می‌آیند و به وسیله‌ی این سلیقه‌ها و ظرفیت تکثیرکننده‌ی آن‌ها، مجموعه انتظام یافته‌ای از ثروت‌ها و خصلت‌ها به وجود می‌آید که در درون خود از نوعی وحدت سیره‌ها برخوردارند (بورديو، ۱۳۸۰: ۳۵).

در واقع سبک زندگی متأثر از ذائقه و ذائقه پیامد منش، نظام و مجموعه‌ای از خوی و خصلت‌های (تمایلات با دوام) ماندگار و قابل جابه‌جایی است (خادمیان، ۱۳۸۷: ۹۳). با توجه به مباحث فوق، مؤلفه‌های اساسی سبک زندگی شامل: پایگاه اقتصادی - اجتماعی، مصرف‌گرایی، سنت‌گرایی، الگوهای رفتاری و پایبندی دینی است.

از یکسو، عامل مصرف در تحلیل سبک زندگی از اهمیتی اساسی برخوردار است. مصرف با کارکرد نمادین خود، هویت افراد را نشان می‌دهد. کارکرد نمایشی مصرف ناشی از این واقعیت در دنیای مدرن است که جهت‌گیری مصرف تنها ناشی از ضرورت رفع نیازهای زیستی نیست؛ بلکه انتخابی است که هویت متمایز را آشکار می‌سازد. امروزه مصرف و نیاز از هم فاصله گرفته‌اند و شکافی بین آنها به وجود آمده به نحوی که دیگر مصرف انسانی لزوماً مطابق با نیازهای انسانی نیست؛ بلکه مصرف چیزی بیش از آن است و آن شکاف را مصرف‌گرایی پر کرده است. از نظر جرال دلسلی^۷، رفتارهایی که با قشربندی حیثیتی و اعتباری مرتبطند، سبک زندگی نامیده می‌شوند. از نظر او سبک زندگی فقط آن چه یک فرد از آن موارد دارد نیست، بلکه چگونگی نمایش آن‌ها توسط فرد است. سبک زندگی هم الگوهای مصرف و هم قدرتی که از این ناحیه کسب می‌شود

را شامل می‌شود. سلیقه، آداب معاشرت و مد به منزله‌ی علائم داشتن جا در نردبان اجتماعی شناخته می‌شود (لسلی و دیگران، ۱۹۹۴: ۳۸۶). لامونت و همکارانش نیز ضمن تأکید بر شیوه‌ی سازمان دادن زندگی شخصی، الگوی تفریح و مصرف را بهترین شاخص سبک زندگی می‌دانند (لامونت و همکاران، ۱۹۹۶: ۳۲). کلاهمون (۱۹۸۵) نیز سبک زندگی را مجموعه‌ها یا الگوهای خودآگاه و دقیقاً توسعه یافته‌ی ترجیحات فردی در رفتار شخصی مصرف‌کننده تعریف می‌کند (ای. اس. اس، ۱۹۸۵: ۳۴۹). ژولیت شور، به واقعیتی با عنوان «مصرف‌گرایی نوین» در عصر حاضر اشاره می‌نماید که در آن، با بالا رفتن معیارهای زندگی، افراد هیچ توجهی به قدرت خرید خود نمی‌کنند و حتی افرادی که نتوانسته‌اند به ثروت مناسبی دست یابند، از خریدهای اسراف‌گونه استقبال می‌کنند. در جامعه‌ی امروز ایران نیز شاهد توسعه‌ی فرهنگ مصرف در بین خانواده‌ها هستیم که این امر خود منجر به بروز سایر عوامل و تغییرات نیز می‌شود. برای مثال، افزایش مصرف‌گرایی و بالا رفتن هزینه‌ها، به تدریج می‌تواند منجر به توسعه‌ی فردگرایی، افزایش سن ازدواج، افزایش طلاق، گسترش شهرنشینی و... گردد. با توسعه‌ی فرهنگ مصرف در خانواده‌ها، طبیعتاً هزینه‌های زندگی بالا می‌رود و امکان داشتن فرزندان بیشتر فراهم نخواهد بود و این امر منجر به کاهش تعداد فرزندان خواهد شد (عیوضی، ۱۳۸۸: ۱۵۵).

بنابراین سبک زندگی که بسیاری از الگوهایش را از اقتصاد مدرن وام گرفته، طبیعی است که مصرف کالاهای خارجی متناسب با این فرهنگ نیز اصل باشد و همچنین تکلم به انگلیسی نیز یک افتخار محسوب شود. به همین دلیل، مصرف‌کننده‌ی داخلی، مصرف کالاهای داخلی برایش توجیه ندارد و به خرید کالاهایی تمایل دارد که با فرهنگی که به او ارائه می‌شود، همخوانی بیشتری داشته باشد (غضنفرنژاد، ۱۳۹۳: ۱۱). به علاوه با وجود تأکید به مصرف کالاهای داخلی و تشویق مصرف‌کنندگان به این موضوع، تاکنون تحقیق علمی منسجمی که میزان گرایش مصرف‌کنندگان به محصولات داخلی و پیامدهای آن را بررسی کند و نتایج آن معیاری برای مقایسه با نتایج تحقیقات انجام

گرفته در سایر کشورها باشد، انجام نشده است (حقیقی و حسن زاده، ۱۳۸۸: ۱). همچنین باید اشاره کرد که پذیرش اهمیت فزاینده‌ی حوزه‌ی مصرف و فعالیت‌های سبک زندگی در شکل دادن به هویت شخصی و اجتماعی است.

علاوه بر آن، پابندی دینی به عنوان مؤلفه‌ی سبک زندگی مورد توجه صاحب نظران قرار گرفته است. دین واژه‌ای است عربی که در لغت به معنای اطاعت و جزا و ... آمده و اصطلاحاً به معنای اعتقاد به آفریننده‌ای برای جهان و انسان، و دستورهای عملی متناسب با این عقاید است. با توجه به توضیحی که درباره مفهوم اصطلاحی دین، داده شد روشن گردید، که هر دینی دست کم از دو بخش تشکیل می‌گردد: ۱- عقیده یا عقایدی که حکم پایه و اساس و ریشه‌ی آن را دارد. ۲- دستورهای عملی که متناسب با آن پایه یا پایه‌های عقیدتی و برخاسته از آن‌ها باشد بنابراین، کاملاً بجاست که بخش عقاید در هر دینی "اصول" و بخش احکام عملی "فروع" آن دین نامیده شود. برخی از صاحب نظران معتقدند دین در شکل دهی به سبک زندگی نقش بسزایی دارد. در میان ادیان مختلف، «دین اسلام» به دلیل تأثیرگذاری بر سبک زندگی پیروان خود، مقامی برجسته و ممتاز دارد زیرا تنها به ارائه اصول و ارزش‌های کلی، بسنده نکرده و سنن و قوانین عملی بسیاری برای حوزه‌های مختلف زندگی بشر ارائه داده است؛ بنابراین، سبک زندگی‌ای که اسلام ارائه می‌دهد، طرح مهندسی ویژه‌ای را برای کاربرد در زندگی فردی و اجتماعی فراهم می‌کند (غلامرضایی، ۱۳۸۹: ۸).

پیشینه‌ی تحقیق :

در ارتباط با موضوع تحقیق نا کتون پژوهش‌های متعددی صورت گرفته است که در ذیل به آن پرداخته می‌شود.

در تحقیقی نصرتی و ذوالفقاری (۱۳۹۱) به بررسی تأثیر میزان دینداری بر سبک زندگی جوانان تهرانی در مناطق بالا و پایین استان تهران پرداخته‌اند که با استفاده از روش پیمایش انجام شده و به بررسی تطبیقی این سبک‌ها پرداخته شده است و در نهایت با شناسایی انواع سبک‌های زندگی سنتی، مدرن و ترکیبی، رابطه‌ی آن‌ها با میزان دینداری

افراد مورد سنجش قرار گرفته است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که هر چه میزان دینداری پایین‌تر است، سبک‌های زندگی، مدرن‌تر و هرچه افراد دیندارتر هستند، سبک‌های زندگی، سنتی و غیر مدرن‌تر می‌شود. همچنین، در میان مؤلفه‌های اصلی سبک زندگی این پژوهش، مدیریت بدن و توجه به پدیده‌ی مد و مارک در مصرف مادی جوانان بیش از سایر مؤلفه‌های سبک زندگی تحت تأثیر مدرنیته بوده و شکل مدرن به خود گرفته است. همچنین در تحقیقی دیگر رحمانی فیروز جاه و سهرابی (۱۳۹۰) رابطه‌ی سبک زندگی و دینداری از دیدگاه ابن خلدون را بررسی کرده‌اند. این تحقیق با روش تحلیل متن به بررسی تأثیر سبک زندگی بر نظام ارزشی افراد و جامعه پرداخته است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که از نظر ابن خلدون، محیط جغرافیایی و شیوه‌ی معاش موجب شکل‌گیری دو سنخ بادیه‌نشین و شهرنشین با سبک‌های زندگی متفاوت در جامعه می‌شود. در نوع سبک زندگی و نیازهای سنخ بادیه‌نشین شرایطی به وجود می‌آید که شهرنشینی گسترش پیدا می‌کند و سبک زندگی خاص خودش را به وجود می‌آورد. این سبک زندگی با بسیاری از عرصه‌های حیات جمعی در ارتباط قرار گرفته است و موجب تغییر در دینداری با سه بعد اعتقادی، اخلاقی و مناسکی می‌شود. همچنین، تحقیقی توسط احمدی و نادری کروندان (۱۳۹۲)، با عنوان مطالعه تطبیقی کیفیت زندگی در محلات بافت جدید و قدیم شهری در شهر سنندج انجام شده است. روش مورد استفاده در این پژوهش پیمایشی است. هدف این پژوهش، شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر بهبود کیفیت زندگی در هر دو بافت با تأکید بر نکات برجسته آن‌ها است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که کیفیت زندگی در بافت جدید نسبت به بافت قدیم مطلوب‌تر می‌باشد. و میزان رضایت‌مندی ساکنان دو بافت قدیم و جدید متفاوت است. علاوه بر آن، تحقیقی توسط فاضلی (۱۳۸۵) با عنوان «جوانان و انقلاب در سبک زندگی» انجام شده است. در این مقاله به بررسی تحول سبک زندگی در بریتانیا پرداخته شده است. موضوع اصلی شرح این نکته است که چگونه از دهه‌ی ۱۹۶۰ به بعد، زندگی مردم بریتانیا تحت تأثیر ورود کالاهای اقتصادی و صنعتی مانند تلویزیون، اتومبیل، آشپزخانه‌ی

مدرن، مسکن جدید و تحولات هنری، کاملاً دگرگون شد. درانتهای مقاله، تازه‌ترین اطلاعات مربوط به سبک زندگی بریتانیایی را که از بررسی عمومی خانوار در سال ۲۰۰۲ به دست آمده است، ارائه می‌شود. نتایج تحقیق نشان می‌دهد بسیاری از آنچه در دهه‌ی ۶۰ و ۷۰ در بریتانیا رخ داد، در تمام اروپا و آمریکا نیز اتفاق افتاد و آنچه این جوامع تجربه کردند، با کمی تأخیر، در جوامع دیگر نیز نفوذ کرد. بررسی‌های جورج ریتزر در زمینه‌ی آن چه او مکدونالدی شدن می‌نامد، بخشی از این واقعیت را نشان می‌دهد؛ در ضمن کشورهای غیر غربی تنها پذیرنده و منفعل نبوده‌اند و به شکل‌های گوناگون، رنگ محلی و بومی خود را بر فرآیندهای جدید سبک زندگی زده‌اند و بخشی از سبک‌های بومی خود را نیز حفظ کرده‌اند. در این تحقیق به تغییر پذیر بودن سبک زندگی هم اشاره‌ای می‌کند. همان طور که در دهه‌های شصت و هفتاد، تغییراتی اساسی در سبک زندگی به وجود آمد و بعد در دهه‌ی اخیر، این تغییرات شتاب و شکل دیگری یافت، در آینده نیز ما شاهد ظهور انقلابی در سبک زندگی خواهیم بود.

همچنین، تحقیقی توسط ابادری و چاوشیان (۱۳۸۱) با عنوان «از طبقه اجتماعی تا سبک زندگی» رویکردهای نوین در تحلیل جامعه‌شناختی هویت اجتماعی است که درصدد تحلیل چگونگی تغییر شالوده اجتماعی هویت در جوامع امروزی است. این تحلیل بر محور سه استدلال مجزا درعین حال همبسته پیش خواهد رفت: ۱) تحول در رابطه میان کار و فراغت؛ ۲) چندپارگی ساختار طبقاتی در جوامع مدرن و ۳) پیدایش فرهنگ مصرف. نتیجه‌ی این استدلال‌ها، پذیرش اولویت فرهنگ برساختار اجتماعی تولید و پذیرش بازتابندگی شکل‌گیری هویت‌ها در برابر جبرگرایی تبیین‌های ساختاری است.

با توجه به تحقیقاتی که در زمینه‌های سبک زندگی تاکنون انجام شده است، بخشی از آن به بدیع بودن سبک زندگی در مطالعات خود اشاره کرده‌اند که امروزه مفهومی فراتر از طبقه را ایفا می‌کند، همچنین هرکدام به بررسی یکی از مؤلفه‌های سبک زندگی پرداخته‌اند. به طور مثال ابن خلدون با در نظر گرفتن تأثیر محیط جغرافیایی، سبک زندگی را به دو سنخ بادیه‌نشین و شهرنشین تقسیم می‌کند. در این تحقیق به وجه دیگری

از مطالعه‌ی سبک زندگی با هدف تطبیقی سبک زندگی در بافت قدیم و جدید در شهرکاشان پرداخته می‌شود. همچنین بررسی مؤلفه‌های گوناگون سبک زندگی همچون، میزان پایبندی دینی، مصرف‌گرایی، الگوهای رفتاری، سنت‌گرایی و پایگاه اقتصادی^۰ اجتماعی افراد در دو بافت قدیم و جدید مورد نظر است.

با توجه به مباحث فوق، فرضیه‌های پژوهش به شرح ذیل تدوین گردیده است. بین پایگاه اجتماعی اقتصادی شهروندان با سبک زندگی آنان تفاوت وجود دارد. بین پایبندی دینی شهروندان و بافت قدیم و جدید تفاوت وجود دارد. بین مصرف‌گرایی در بین شهروندان و بافت قدیم و جدید تفاوت وجود دارد. بین الگوهای رفتاری شهروندان و بافت قدیم و جدید تفاوت وجود دارد. بین سنت‌گرایی شهروندان و بافت قدیم و جدید تفاوت وجود دارد. بین سبک زندگی شهروندان بافت قدیم و جدید تفاوت وجود دارد.

روش تحقیق:

روش پژوهش حاضر پیمایشی است. بدین ترتیب، ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پیمایشی به صورت پرسش‌نامه در بررسی تطبیقی سبک زندگی ساکنین بافت فرسوده و جدید شهر کاشان است. جامعه‌ی آماری این پژوهش شهروندان شهر کاشان هستند. با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران، حجم نمونه به تعداد ۴۹۷ نفر تعیین گردیده است. روایی و اعتبار پژوهش با استفاده از آزمون کرونباخ در ارتباط با پرسشنامه‌های مقدماتی و نهایی مورد بررسی قرار گرفته است. در واقع بعد از گردآوری اطلاعات با استفاده از ابزار پرسشنامه و پردازش داده‌ها با نرم‌افزار SPSS، با توجه به سطح سنجش متغیرها از آماره‌های استنباطی (تی و من ویتنی) استفاده شده است. در جدول شماره ۱، نتایج آزمون آلفای کرونباخ در ارتباط با اعتبار و روایی متغیرهای تحقیق ارائه گردیده است.

جدول شماره‌ی ۱: آلفای کروناخ

آزمون آلفای کروناخ	گویه‌ها	شاخص‌های اصلی پژوهش
۰/۳۸	در هنگام خرید بیشتر به خرید کالاهای تجملی و تزیینات می‌پردازم، لباس خود را متناسب با مد انتخاب می‌کنم، در انتخاب لباس به زیبایی و رنگ لباس اهمیت می‌دهم، مارک لباس یکی از عوامل مهم در انتخاب لباس است، در خرید اتومبیل مدل و گران‌قیمت بودنش برایم مهم است، به روز بودن گوشی تلفن همراه مهم است.	مصرف‌گرایی
۰/۷۱۴	۱. به طور مرتب قرآن می‌خوانم. ۲. معتقدم اعمال خوب و بد انسان در روز جزا محاسبه می‌شود. ۳. به طور مرتب نمازهایم را می‌خوانم. ۴. در صورت استطاعت، به حج می‌روم. ۵. در ماه رمضان، اگر عذر شرعی نداشته باشم، روزه‌هایم را می‌گیرم. ۶. در مراسم روزه یا عزاداری ائمه(ع)، مثل تاسوعا و عاشورا، شرکت می‌کنم. ۷. در صورت فراهم شدن شرایط، به زیارتگاه‌ها می‌روم. ۸. به فریضه‌ی امر به معروف و نهی از منکر عمل می‌کنم. ۹. خمس و زکات دارایی خود را (در صورت احراز شرایط مالی و استطاعت) پرداخت می‌کنم. ۱۰. کتاب‌های دینی را برای شناخت شیوه‌ی زندگی پیامبر اسلام(ص) و امامان (ع) و یا شناخت احکام دینی مطالعه می‌کنم.	پایبندی دینی
۰/۳۳۶	با زمان حال حرکت کردن یعنی رسیدن به موفقیت و پیشرفت، بهتر است با آنچه داریم عمل کنیم و دنبال تغییر نباشیم، آداب و رسوم گذشته ما منجر به عقب‌ماندگی ما شده‌اند، اغلب سعی می‌کنم خودم را با مد روز وفق دهم.	سنت‌گرایی/تجددگرایی
۰/۷۶۵	اوقات فراغت در زندگی نقش بسیار مهمی دارد، برای گذراندن اوقات فراغت از فن‌آوری‌های جدید مانند رایانه، اینترنت، سینما و... استفاده می‌کنم، به آرایش و وضع ظاهری خود خیلی توجه می‌کنم، جذاب و خوش‌قیافه بودن جزء صفات با اهمیت زندگی من است.	الگوهای رفتاری
۰/۸۳۰	مصرف‌گرایی، پایبندی دینی، الگوهای رفتاری، سنت‌گرایی	سبک زندگی

یافته‌های تحقیق

در این بخش، ابتدا یافته‌های تحقیق ارائه و پس از آن به تحلیل روابط بین متغیرهای تحقیق پرداخته شده است.

الف) توصیف: در این قسمت، ابتدا مشخصات فردی پاسخگویان و پس از آن یافته‌های مربوط به هریک از متغیرهای تحقیق ارائه و مورد توصیف قرار گرفته است.

مشخصات فردی پاسخگویان

از نظر سنی، تعداد کل پاسخگویان ۵۰۰ نفر است، سن پاسخگویان به پنج دسته تقسیم می‌شود که بیشترین گروه سنی را افراد ۲۱ تا ۲۶ سال با مقدار فراوانی (۹۵/۳۸)، بعد از آن گروه سنی ۱۵ تا ۲۰ سال با مقدار فراوانی (۵۶/۲۲)، بعد از آن گروه سنی ۲۷ تا ۳۲ سال با مقدار فراوانی (۵۱/۲۰)، بعد از آن گروه سنی ۳۳ تا ۳۸ سال با مقدار فراوانی (۳۳/۱۳)، تشکیل می‌دهند و آخرین گروه سنی ۳۹ تا ۴۴ سال با مقدار فراوانی (۱۵/۶) درصد هستند. از لحاظ جنسیت پاسخگویان بیشتر پاسخگویان با تعداد ۱۳۹ (۵۵/۶) درصد زن هستند و بعد از آن با تعداد ۱۱۱ (۴۴/۴) درصد مرد هستند. از نظر وضعیت تأهل بیشترین تعداد پاسخگویان با مقدار ۱۴۱ (۵۶/۴) درصد مجرد و متأهل‌ها هم با مقدار ۱۰۹ (۴۳/۶) درصد هستند. از نظر بعد خانوار بیشتر تعداد افراد خانواده از بین پاسخگویان ۴ فرزند با فراوانی ۸۴ (۳۳/۶) و کمترین آن ۸ و ۹ فرزند با فراوانی ۴ (۱/۶) هستند. از نظر تحصیلات بیشتر پاسخگویان دارای مدرک‌های فوق دیپلم و لیسانس با مقدار ۱۱۶ (۴۶/۴) هستند و کمترین فراوانی مربوط به بی‌سواد (ابتدایی) و تحصیلات حوزوی ۲ (۰/۸) است. از نظر منطقه‌ی سکونت به طور مساوی ۲۵۰ (۵۰ درصد) در هریک از بافت قدیم و جدید هستند.

در جدول شماره ۲، متغیرهای اصلی پژوهش توصیف گردیده است.

جدول شماره‌ی ۲: توصیف متغیرهای اصلی پژوهش

موارد	پایین	متوسط	بالا	جمع	موارد	پایین	متوسط	بالا	جمع
پایگاه اقتصادی - اجتماعی	٪۱۶/۸	٪۶۲/۴	٪۲۰/۸	٪۱۰۰	مصرف‌گرایی	٪۲۰/۴	٪۶۰	٪۱۹/۶	٪۱۰۰
پایبندی دینی	٪۵/۲	٪۲۵/۲	٪۶۸/۸	٪۹۹/۲	الگوهای رفتاری	٪۵/۶	٪۵۲	٪۴۲/۴	٪۱۰۰
سنت - گرایی	٪۱۱/۶	٪۶۰/۴	٪۲۸	٪۱۰۰	سبک زندگی	٪۱۰/۸	٪۵۲/۸	٪۳۶/۴	٪۱۰۰

بر اساس یافته‌های تجربی این پژوهش، از نظر پایگاه اقتصادی - اجتماعی ۱۶/۸ درصد پاسخگویان در سطح پایین، ۶۲/۴ درصد در سطح متوسط و ۲۰/۸ درصد در سطح بالا به مد گرایش دارند. در زمینه‌ی پایبندی دینی به ترتیب ۵/۲ درصد، ۲۵/۲ درصد، ۶۸/۸ درصد از پاسخگویان در حد پایین، متوسط و بالا از پایبندی دینی هستند. از نظر سنت‌گرایی به ترتیب، ۱۱/۶ درصد، ۶۰/۴ درصد، ۲۸ درصد از پاسخگویان در حد پایین، متوسط و بالا، سنت‌گرا هستند. از نظر میزان مصرف‌گرایی پاسخگویان ۲۰/۴ درصد در حد پایین و ۶۰ درصد در حد متوسط و ۱۹/۶ درصد در سطح بالای مصرف‌گرایی قرار دارند. از نظر الگوهای رفتاری هم به ترتیب ۵/۶ درصد، ۵۲ درصد، ۴۲/۴ درصد پاسخگویان در حد پایین، متوسط و بالای الگوهای رفتاری قرار دارند. از نظر سبک زندگی نیز به ترتیب ۱۰/۸ درصد، ۵۲/۸ و ۳۶/۴ درصد پاسخگویان در حد پایین، متوسط و بالای سبک زندگی هستند.

ب) تحلیل: در این بخش فرضیه‌های تحقیق با استفاده از آزمون‌های آماری مربوطه مورد بررسی قرار گرفته است.

۱. میزان مصرف‌گرایی در بافت قدیم و جدید

با توجه به فرضیه‌های تحقیق، میزان مصرف‌گرایی در ساکنان دو بافت قدیم و جدید

مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول شماره ۳. همبستگی میزان مصرف گرایی و بافت قدیم و جدید

بافت شهری	فراوانی	میانگین	آزمون T	سطح معناداری
جدید	۲۵۰	۲/۶۸	۲/۹۴۳	۰/۰۰۴
قدیم	۲۵۰	۲/۴۵		

با مقایسه‌ی میانگین‌های میزان مصرف گرایی در بین ۲/۶۸ در بافت جدید و ۲/۴۵ در بافت قدیم، می‌توان مشاهده نمود که مصرف گرایی در بافت جدید بیشتر به چشم می‌خورد. مقدار آماره‌ی T (۲/۹۴۳) و سطح معناداری آن (۰/۰۰۴) نشان‌دهنده‌ی آن هستند که از نظر مصرف گرایی در بین دو بافت شهری؛ قدیم و جدید تفاوت معناداری وجود دارد. به بیان دیگر، بافت در میزان مصرف گرایی تأثیر دارد.

۲. پایگاه اقتصادی - اجتماعی و بافت قدیم و جدید

با توجه به فرضیه‌های تحقیق، تأثیر پایگاه اقتصادی - اجتماعی در ساکنان دو بافت قدیم و جدید مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول شماره ۴. همبستگی پایگاه اقتصادی - اجتماعی و بافت قدیم و جدید

بافت شهری	فراوانی	میانگین	آزمون یومن - ویتنی	سطح معناداری
جدید	۲۵۰	۲/۹۸	۵۵۲۸/۵۰	۰/۰۰۰
قدیم	۲۵۰	۲/۶۶		

با مقایسه‌ی میانگین‌های میزان پایگاه اقتصادی - اجتماعی ۲/۹۸ در بافت جدید و ۲/۶۶ در بافت قدیم، می‌توان دریافت که پایگاه اقتصادی - اجتماعی در بافت جدید به نسبت بافت قدیم بالاتر است. به دلیل غیر نرمال بودن همبستگی از آزمون یومن - ویتنی استفاده می‌شود. مقدار آماره‌ی یومن - ویتنی (۵۵۲۸/۵۰) و سطح معناداری آن (۰/۰۰۰) نشان‌دهنده‌ی آن است که از نظر پایگاه اقتصادی - اجتماعی در بین دو بافت شهری قدیم و جدید تفاوت معناداری وجود دارد. به بیان دیگر، بافت در پایگاه اقتصادی - اجتماعی تأثیر دارد.

۳. پایداری دینی و بافت قدیم و جدید

با توجه به فرضیه‌های تحقیق، میزان پایداری دینی در ساکنان دو بافت قدیم و جدید مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول شماره ۵: همبستگی پایداری دینی و بافت قدیم و جدید

بافت شهری	فراوانی	میانگین	آزمون T	سطح معناداری
جدید	۲۵۰	۳/۱۱	-۳/۰۷۴	۰/۰۰۲
قدیم	۲۵۰	۳/۲۹		

میانگین‌های میزان پایداری دینی در بین ۳/۱۱ بافت جدید و ۳/۲۹ در بافت قدیم، می‌توان به این نتیجه رسید که پایداری دینی ساکنان بافت قدیم در مقایسه با بافت جدید بالاتر است. مقدار آماره‌ی T (-۳/۰۷۴) و سطح معناداری آن (۰/۰۰۲) نشان دهنده‌ی آن است که از نظر پایداری دینی در بین دو بافت شهری قدیم و جدید تفاوت معناداری وجود دارد. به بیان دیگر، بافت در میزان پایداری دینی تأثیر دارد.

۴. سنت‌گرایی و بافت قدیم و جدید

با توجه به فرضیه‌های تحقیق، میزان سنت‌گرایی در ساکنان دو بافت قدیم و جدید مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول شماره ۶: همبستگی سنت‌گرایی و بافت قدیم و جدید

بافت شهری	فراوانی	میانگین	آزمون T	سطح معناداری
جدید	۲۵۰	۲/۶۵۲	۳/۸۰۷	۰/۰۰۰
قدیم	۲۵۰	۲/۹۰۴		

با مقایسه‌ی میانگین‌های میزان سنت‌گرایی در بین ۲/۶۵۲ بافت جدید و ۲/۹۰۴ در بافت قدیم، می‌توان دریافت که سنت‌گرایی در ساکنان بافت قدیم بیشتر از بافت جدید است. مقدار آماره‌ی T (۳/۸۰۷) و سطح معناداری آن (۰/۰۰۰) نشان دهنده‌ی آن است که از نظر سنت‌گرایی در بین دو بافت شهری قدیم و جدید تفاوت معناداری وجود دارد. به بیان دیگر، بافت در میزان سنت‌گرایی تأثیر دارد.

۵. الگوهای رفتاری و بافت قدیم و جدید

با توجه به فرضیه‌های تحقیق، الگوهای رفتاری در ساکنان دو بافت قدیم و جدید مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول شماره ۷: همبستگی الگوهای رفتاری و بافت قدیم و جدید

بافت شهری	فراوانی	میانگین	آزمون T	سطح معناداری
جدید	۲۵۰	۳/۰۲	۱/۰۲۳	۰/۲۱۹
قدیم	۲۵۰	۳/۹۴		

مقایسه‌ی میانگین‌های میزان الگوهای رفتاری در بین ۳/۰۲ بافت جدید و ۳/۹۴ در بافت قدیم، مقدار آماره‌ی T (۱/۰۲۳) و سطح معناداری آن (۰/۲۱۹) نشان دهنده‌ی آن است که از نظر الگوهای رفتاری در بین دو بافت شهری قدیم و جدید تفاوت معناداری وجود ندارد؛ به بیان دیگر، بافت در الگوهای رفتاری ساکنان بافت قدیم و جدید تأثیر ندارد.

۶. سبک زندگی و بافت قدیم و جدید

باتوجه مؤلفه‌های سبک زندگی، در این تحقیق مفهوم سبک زندگی ارائه گردیده است. با توجه به فرضیه‌های تحقیق، سبک زندگی در ساکنان دو بافت قدیم و جدید مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول شماره ۸: همبستگی سبک زندگی و بافت قدیم و جدید

بافت شهری	فراوانی	میانگین	آزمون T	سطح معناداری
جدید	۲۵۰	۲/۹۳	۳/۴۸۱	۰/۰۰۱
قدیم	۲۵۰	۲/۷۸		

مقایسه‌ی میانگین‌های میزان سبک زندگی در بین ۲/۹۳ بافت جدید و ۲/۷۸ در بافت قدیم، مقدار آماره‌ی T (۳/۴۸۱) و سطح معناداری آن (۰/۰۰۱) نشان دهنده‌ی آن است که از نظر سبک زندگی در بین دو بافت شهری قدیم و جدید تفاوت معناداری وجود دارد؛ به بیان دیگر، بافت در میزان سبک زندگی تأثیر دارد.

نتیجه‌گیری:

با توجه به تحقیقاتی که تاکنون در حوزه‌ی سبک زندگی انجام گرفته، امروزه شاهد تغییراتی در سبک زندگی شهروندان هستیم، از تحقیقی که در بریتانیا صورت گرفته می‌توان نتیجه گرفت که ما شاهد انقلابی در سبک زندگی خواهیم بود. در تحقیق دیگری نیز از دیدگاه ابن خلدون به بررسی سبک زندگی پرداخته شده، به خوبی نمایانگر تأثیر محیط جغرافیایی بر سبک زندگی است. در این تحقیق به تبعیت از دیدگاه ابن خلدون، بافت شهری، به عنوان یک محیط جغرافیایی شهری بر سبک زندگی تأثیرگذار است. مطالعات نظری دیگری چون بوردیو که تأثیر فضای اجتماعی بررسی نموده، تأثیر بافت شهری به عنوان فضای اجتماعی مستقل در سبک زندگی ساکنان بافت‌های قدیم و جدید را تصدیق می‌نماید. نتایج اصلی تحقیق حاضر نیز مباحث نظری پیرامون سبک زندگی را تأیید می‌کند. در این تحقیق سبک زندگی و مؤلفه‌های آن همچون مصرف‌گرایی، پایبندی دینی، سنت‌گرایی، پایگاه اقتصادی - اجتماعی به عنوان متغیرهای مستقل با بافت قدیم و جدید به (متغیرهای وابسته) سنجیده شده و مورد تأیید واقع شده‌اند. به عبارت دیگر سبک‌های زندگی در دو بافت شهری قدیم و جدید با هم متفاوت هستند؛ به طوری که با مقایسه‌ی میانگین‌های بالاتر سبک زندگی، مصرف‌گرایی، پایبندی دینی و سنت‌گرایی در بافت قدیم، شاهد سبک زندگی متفاوت‌تری نسبت به بافت جدید هستیم. به این معنا که میزان مصرف‌گرایی و نوگرایی در ساکنان بافت جدید شهری بیشتر و در مقایسه با ساکنان بافت جدید پایبندی دینی کمتری دارند. همچنین پایگاه اقتصادی اجتماعی ساکنان بافت جدید بالاتر از بافت قدیم شهری است.

در مجموع نتایج تحقیق بیانگر تأثیر بافت شهری بر سبک زندگی و شیوه‌ی زیستن افراد است، بنابراین طراحی و بافت شهری از جمله موضوعاتی است که باید مورد توجه و سرمایه‌گذاری قرار گیرد.

منابع

- اباذری، یوسفعلی و چاوشیان، حسن. (۱۳۸۱). از طبقه‌ی اجتماعی تا سبک زندگی رویکردهای نوین در تحلیل جامعه‌شناختی هویت اجتماعی، نامه‌ی علوم اجتماعی، شماره‌ی ۲۱، صص ۲۷-۳.
- استاجی، زهرا و همکاران. (۱۳۸۵). بررسی سبک زندگی در ساکنان شهر سبزوار، مجله‌ی دانشکده علوم پزشکی و خدمات درمانی سبزوار، دوره‌ی ۱۳، شماره‌ی ۳.
- احمدی، قادر و نادری کروندان، سونیا. (۱۳۹۲). مطالعه‌ی تطبیقی کیفیت زندگی در محلات بافت جدید و قدیم شهری، مطالعات شهری، شماره‌ی هشتم.
- اسعدی، عبدالرضا. (۱۳۷۶). بررسی چگونه ارزیابی مالی طرح‌های نوسازی شهری با تأکید بر طرح نوسازی مرکز شهر مشهد، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی مدیریت بازرگانی، دانشگاه شهید بهشتی.
- بوردیو، پیر. (۱۳۸۰). نظریه‌ی کنش؛ دلایل عملی و انتخاب عقلانی، ترجمه‌ی مرتضی مردیها، تهران: انتشارات نقش و نگار.
- حقیقی، محمد و حسن‌زاده، ماشاله. (۱۳۸۸). مقایسه‌ی میزان تمایل به مصرف کالاهای داخلی در تهران با سایر مناطق جهان و بررسی پیامدهای آن بر ارزیابی و ترجیح محصولات، پژوهش‌های مدیریت در ایران، شماره‌ی ۶۴، صص ۱۴۰-۱۰۳.
- خادمیان، طلیمه. (۱۳۸۷). سبک زندگی و مصرف فرهنگی مطالعه‌ای در حوزه‌ی جامعه‌شناسی فرهنگی و دیباچه‌ای بر سبک زندگی ایرانیان، تهران: انتشارات مؤسسه‌ی فرهنگی هنری جهان کتاب.
- خاکساری، علی با همکاری شکیبامنش، امیر و قربانیان مهشید. (۱۳۸۸). محله‌های شهری در ایران، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- رستمی، احسان و اردشیرزاده، مرجان. (۱۳۹۲). نگاهی به نظریه‌های سبک زندگی، فصلنامه‌ی مطالعات سبک زندگی، شماره‌ی ۲، شماره‌ی ۳، صص ۳۱-۹.
- سلطان زاده، حسین. (۱۳۶۵). مقدمه‌ای بر تاریخ شهر و شهرنشینی در ایران، تهران: نشر آبی.
- شاطریان، محسن؛ اشنوئیف امیر؛ گنجی پورف محمود. (۱۳۹۱). تحلیل فضایی نحوه و میزان گذران اوقات فراغت؛ نمونه‌ی موردی بافت قدیم و جدید شهر کاشان،

- فصلنامه‌ی مطالعات توسعه‌ی اجتماعی و فرهنگی، شماره‌ی ۱، صص ۱۴۶-۱۴۳.
- عیوضی، غلام حسن. (۱۳۸۸). سبک زندگی تلویزیونی و مصرف، فصلنامه‌ی فرهنگی دفاعی زنان و خانواده، شماره‌ی ۱۶، ص ۱۵۵.
  - غلامرضایی، علی اصغر. (۱۳۸۹). مبانی مصرف‌گرایی در دنیای جدید و اصول مصرف در اسلام با تأکید بر رسانه ملی، فصلنامه‌ی پژوهش‌های ارتباطی ۱۷، شماره‌ی ۶۱، صص ۳۰-۱۱
  - فرید، یدالله. (۱۳۷۳). جغرافیا و شهرشناسی، چاپ سوم، تبریز: انتشارات دانشگاه تبریز.
  - فلامکی، محمد منصور. (۱۳۸۹). فردایی برای یک قرن تجربه‌ی مرمت شهری در ایران، فصلنامه‌ی هفت شهر، شرکت عمران و بهسازی شهری ۲، شماره‌ی ۳، ص ۱۰۴.
  - مجدی، علی اکبر؛ صدر نبوی، رامپور؛ بهروان، حسین؛ هوشمند، محمود. (۱۳۸۹). سبک زندگی جوانان ساکن شهر مشهد و رابطه‌ی آن با سرمایه‌ی فرهنگی و اقتصادی والدین، مجله‌ی علوم اجتماعی دانشکده‌ی علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد ۷، شماره‌ی ۱۶، صص ۱۶۲-۱۳۱.
  - مختاری، مرضیه؛ نظری، جواد. (۱۳۸۹). جامعه‌شناسی کیفیت زندگی، تهران: نشر جامعه‌شناسان.
  - مشهدی‌زاده دهاقانی، ناصر. (۱۳۸۳). تحلیلی بر ویژگی‌های برنامه‌ریزی شهری در ایران، تهران: انتشارات دانشگاه علم و صنعت.
  - مهدوی کنی، سعید. (۱۳۸۶). مفهوم سبک زندگی و گستره‌ی آن در علوم اجتماعی، فصلنامه‌ی تحقیقات فرهنگی ۱، شماره‌ی ۱، صص ۲۳۰-۱۹۹.
  - مهدوی کنی، محمد سعید. (۱۳۸۷). دین و سبک زندگی، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق(ع).
  - (E.S.S): Sills, David L.& Merton R. K. (1991), International Encyclopedia of the social sciences, New York, Macmillan, Vol 3& 7.
  - Mckee, J, B.(1969), Introduction to Sociology, Holt Rinehart & Winston Inc.
  - Laamont, M.et al (1996), Cultural and Moral Boundries in the United States: Structura Position geographic location, and lifestyle explanations, Poetics, Vol. 2,4, 31-56.
  - Leslie, G.R.& Larson, R.F. & Gorman, B.L.(1994), Introductory Sociology, Oxford Un. Press.